

adoptat aceeași soluție ca și Avy Abramovici, în concertul susținut cu Orchestra de cameră a Filarmeniei „George Enescu” în 1972, adică plasând cele 10 canoane în ordine neîntreruptă, precedate de Ricercarul la trei voci și urmate de Trio-Sonata și de Ricercarul la șase voci. Îmi mențin și în prezent preferința pentru soluția lui Yehudi Menuhin, care plasează Trio-Sonata la mijloc, între cele două grupuri de câte 5 canoane, de o concepție clar diferențiată, ceea ce aduce în plus și o varietate de atmosferă.

Cît privește instrumentația, Ludovic Baci a adus o contribuție proprie, nu lipsită de interes, neglijînd întrucîtva clavecinul (cărui mai toate versiunile existente pe disc îi rezervă cel puțin Ricercarul la trei voci, dacă nu și pe cel la șase voci), în favoarea unor instrumente de suflat ca blockflöte, flaut traversier, oboi, corn englez, fagot. Este o soluție care se apropie de aceea a ansamblului „Ars Rediviva” din Praga și sub raportul folosirii coardelor (în cazul de față două viori, violă, violoncel, viola da gamba, contrabas), mai ales acolo unde vocile prezintă o importanță egală. Punctul culminant, din punct de vedere interpretativ, a fost atins în *Trio-Sonată*, unde flautul (Macovei), clavecinul (Dan Victor) și vioara (Ercse-Baci) au știut să imprime lucrării stabilitatea de tempo, fără a exclude suplețea și nici acele opoziții subtile, care fac să reiasă admirabila textură contrapunctică a lucrării. În rest, execuția a fost onestă, fără a demonstra însă calități ieșite din comun. Așteptăm de la Ludovic Baci și de la orchestra sa de muzică veche manifestări pe măsura posibilităților lor indiscutabile, care să atragă publicul nu numai prin structura programului, ci și prin nivelul înalt al interpretării.

E. E.

Muzică vocală americană

Biblioteca americană ne-a oferit la deschiderea stagiunii curente, două seri consecutive de muzică vocală americană, în cadrul cărora am luat contact cu realizările mai vechi și mai noi, în tot cazul contemporane, ale unor compozitori din Statele Unite.

Unul dintre aceștia, ca William Schuman, de pildă, reprezentant proeminent al muzicii americane, este cunoscut, îndeosebi ca simfonist. Maestru al contrapunctului, l-am aflat și un talentat melodist, fără efecte facile, în cele *Patru Canoane* ascultate. Foarte interesant și compozitorul Scott Joplin, în cîntecele sale luminoase, unele vesele, scrise pentru patru voci. El este cel dintîi compozitor care a pus pe note anumite improvizații specifice jazz-ului.

Am urmărit de asemenea o retrospectivă Charles Ives, organist și compozitor de notorietate (1874—1954), constînd dintr-o seamă de selecțiuni din lucrările sale. În general, caracterul acestora a apărut sentimental, neoromantic și de o accesibilitate directă, imediată.

Dintre alți compozitori ascultați ca Stephan Foster, William Bland, vom menționa pe William Vollinger cu *Sonete pentru patru soliști vocali*. A fost interesant, îndeosebi, sonetul în care a cîntat tenorul cu multă cantabilitate. Particularitatea (ca scriitură)

consta în aceea că, la un moment dat interpretul făcea o pauză relativ lungă; ascultătorii credeau că s-a terminat, apoi cîntecul era continuat...

Vom cita, de asemenea pe Henry Cowell pentru piesele sale în care... stînga nu știa ce făcea dreapta. Vrem să spunem în mod concret că pianul cînta o muzică atonală, uneori bitonal, modulantă, care nu avea nici o legătură cu cîntul foarte diatonic, de o melodicitate expresivă și de mare accesibilitate al cvartetului vocal. În ciuda acestei bizarerii, muzica lui Cowell este atractivă, picantă, foarte interesantă. Concertul s-a terminat cu muzică de John Cage. Inițiatorul „pianului preparat” a avut și are apărătorii ca și detractorii săi. În piesele ascultate, *Compoziție pentru trei voci* și *Pomul de Crăciun*, ne-a oferit de asemenea o „probă” de folosire a instrumentului și a vocilor într-un chip cu totul insolit. După un ceremonial specific, cînd interpreții au făcut cu o seriozitate și într-o tăcere impresionantă, puțin comice, anumite măsurători asupra coardelor pianului, pentru a stabili, probabil, unde să situeze călușeii sau punctele de întrerupere ale unora dintre strune, ei au coborît prin sală șușotînd pur și simplu, cînd nu înălțau cîntul lor foarte ezoteric la extremele zone ale registrului acut. Pianistul avea libertățile lui, socotînd, ca de regulă, instrumentul îndeosebi percutant; întrucît capacul era ridicat, lovea cu pumnii... sub pian.

Lăsînd la o parte latura burlescă a execuției și în general ciudățeniile proprii muzicii lui Cage, nu putem să nu recunoaștem curentul generat de originalul compozitor și, îndeosebi aportul său la lărgirea sensibilă a spectrului sonor, prin cunoscutele-i procedee, îndeosebi prin înglobarea eficace și a zgometelor în muzică.

În sfîrșit, cuvinte de laudă pentru formația *New York vocal arts ensemble*, alcătuită din Rosalind Rees (soprană), Linda Eckard (altistă) John Adler (tenor), Jan Opalach (bariton) și Raymond Beegle (pian). De-a-lungul celor două concerte au cîntat cu o atrăgătoare muzicalitate și cu o sensibilitate gîngășă. Voci totodată juste și bine școlărite. Intensitățile sonore au fost dozate cu gust și în armonie, sub acest raport, cu pianul. S-a cîntat cu distincție, cu eleganță.

Au fost două seri interesante și plăcute care ne-au desvăluit unele aspecte mai puțin cunoscute ale muzicii vocale americane contemporane.

J. V. PANDELESCU

Recitalele Schwarzkopf

Deci publicul nostru atît de receptiv la frumos, țara noastră cu miraculoasele-i și multiplele-i puncte de atracție au determinat-o pe celebra artistă să revină la București. Și probabil, va mai reveni.

Elisabeth Schwarzkopf este o mare cîntăreață. Ea este intrată în istoria muzicii, a celebrităților artei cîntului; și pe drept cuvînt.

În scenă, are o prestanță maiestuoasă; secondată cu discreție și reticență de excepționalul pianist Geoffrey Parsons. Nu uităm că această spectaculoasă artistă are la activul său interpretări de răsnet mondial: Musetta, Suzana, Zerbineta — debuturile

sale pe scena operei din Viena, acum peste treizeci de ani... Apoi de la rolurile de coloratură a trecut treptat la cele de soprană lirică (Donna Elvira, Mareașala etc.) pentru a fi creatoarea, în 1951, a Annei Trulove în opera *Rake's Progress* de Stravinsky. Pe artistă și-au disputat-o cele mai mari scene și cele mai de seamă Festivaluri internaționale, pentru a nu mai vorbi de dirijori — de la Furtwängler pînă la Karajan.

Dar Elisabeth Schwarzkopf a fost și rămîne o mare interpretă a liedului, așa cum ne-a apărut și în seriile celor două recitaluri.

Este adevărat că repertoriul său înscrie lied-ul german, am spune în exclusivitate. Dar ce nume au figurat și de data aceasta? Cei mai mari maeștri ai genului.

Ne-a impresionat odată mai mult elasticitatea, vrem să spunem capacitatea artistei de a fi pe rînd însoțită, entuziastă, exuberantă, apoi șăgalnică, aducînd uneori o tentă de umbră pentru a deveni, cînd lucrarea abordată o cere puternic interiorizată și intens dramatică.

Din Schubert ne-a oferit piese nu dintre cele mai cunoscute. Dar tot ce a cîntat a purtat acea pecete unică specifică muzicii marelui vienez.

O bună parte din lied-urile schubertiene au cîntat natura: *Cîntecul în mijlocul naturii*, *Credința în primăvară*, *Dor de primăvară* — în care interpreta a apărut foarte volubilă, de o triumfătoare tinerețe, solidară cu sentimentele exprimate de muzică și poezie. Alteori, ca în romanța *Rosamunde* am avut sentimentul calmului, al liniștei, aici dominantă. Să notăm acele pinze de fond sonor realizate de pianist cu o nesfîrșită gingășie precum și accentele cu care puncta debitul vocal — totul însă cu o rezervă, cu un tact desăvîrșit. *Teiul* — această melodie simplă, sentimentală, în tonalitate minoră, redată cu dramatism, a făcut loc cunoscutei melodii, de asemenea dramatică, a *Flașnetarului* în care cei doi interpreți au rivalizat în a-i reda melancolia ei dulce și comunicativă.

Lirica schumanniană a fost prezentă între altele prin *Dialog în pădure*, *Lin vislesc aici* și *Cînd prin piazzetta*, lied-uri aparținînd ciclului de cîntece venețiene. Soprana, care a cîntat aproape tot timpul în piano și în mezza-voce, uneori doar șoptind poezia și muzica, desigur, cu multă expresivitate, „a dat“ o intensitate vocală deosebită în prima piesă, cîntată puternic și luminos, cu acute viguroase. Cea de a doua piesă a fost redată realmente lin, cum spune cîntecul dar și cu momente de expansiune, în cea de a doua perioadă care a fost foarte insufletită.

Brahms, care se bucură de reputația unui compozitor adesea îngîndurat, un compozitor „al nordului“ a figurat cu o muzică vioaie, de o mare vitalitate — ceea ce a fost grăitor și pentru preferințele interpretei. Am urmărit *Colo jos, în vale*, muzică generoasă, evocatoare, apoi *Vînătorul*, căreia Elisabeth Schwarzkopf i-a imprimat o notă eroică și *Salamandra* cîntată cu mult nerv, cu vivacitate și prospețime. Mahler a fost prezent într-unul din programe cu piese despre care nu am putea susține că reprezintă chiar esența artei sale, dar care au vădit totuși, acea amprentă melodică specifică și pentru a ne referi și la acompa-

niamentul pianistic, acea economie și transparență, acele îndrăzneți armonice caracteristice, pe care cîntăreața le-a agrementat cu melodiile respective, frazînd cu o impecabilă ținută artistică: indiscutabila-i justețe a intonației s-a acomodat bine cu acele glissandi realizate cu farmec în *Respiram o mireasmă alinătoare* iar în *Povestioară de pe Rhin* stilul adoptat a fost spiritual și exuberant, în acord perfect cu melodia în măsură ternară.

Preferințele cîntăreței s-au afirmat în ambele recitale prin locul important acordat lui Hugo Wolf și Richard Strauss.

Ca de regulă, pianul a jucat un rol de seamă în-deosebi în lied-urile lui Hugo Wolf, acest „Wagner al lied-ului“ cum a mai fost numit. Ca o adevărată mare artistă, Elisabeth Schwarzkopf s-a substituit sensibilității atît de frămîntate a muzicianului, redîndu-ne cu un lirism pe care am fi bucuroși — și vom avea, credem, prilejul, încă în cursul acestei stagiuni — să-l reintîlnim. Cu o mare frumusețe a redat *Primăvara*, apoi cu un adînc sentiment dramatic ce oglindea aderența intimă, interiorizată, a artistei la creația lui Wolf: *O, gîndește-te, sufletul meu, Căpșorul și Nu te încrede în iubire*. Aici pianistul a desfășurat cu o înaltă măiestrie adevărate bijuterii armonice, îndrăznețe deseori, neconsonante dar extrem de agreabile, ele neviolentînd, cu nimic, urechea. Tot astfel în *Soarele celor fără somn* ca și în *La umbra buclelor* partitura pianului reprezintă o adevărată capodoperă prin rafinamentul, prin subtilitatea ei pe care Geoffrey Parsons ne-a restituit-o cu discreție și profundă pătrundere. Vom cita de asemenea *Țiganca*, pentru voluntarismul acelor acorduri bruscate, pentru stilul cu totul original al muzicii, deosebit de expresiv, cînd cei doi parteneri au strălucit la egalitate.

Pentru celălalt emul al lui Wagner, cîntăreața s-a arătat egal de pasionată oferindu-ne o selecție de lieduri de o remarcabilă valoare muzicală, unele mai puțin cunoscute ca Trei lied-uri ale Ofeliei din „Hamlet“ de Shakespeare, *Liniștește-te suflete* în care pianul cu accente dramatice a susținut ideal, cu discreție, cîntul serafic al interpretei ce a avut totuși, spre final, sunete puternice și foarte înalte, realizate cu o forță de-a-dreptul juvenilă. În *Ce minie, chinuri și durere*, a avut, la răstimpuri, un exemplu mai puțin obișnuit, de cînt cu gura închisă — emisie cu totul originală a cîntăreței, pentru ca în *A spus, nu rămîne așa* să ne ofere un cînt mai puțin de lied cît de operă-mare, unde Elisabeth Schwarzkopf s-a dezlănțuit în plenitudinea vocii, alături de partenerul său care ne-a oferit, permanent de altfel, exemplele cele mai evidente de colaborare rodnică ale unui pianist de disponibilități tehnice și artistice rar întîlnite.

Deși am avea de făcut observația că Elisabeth Schwarzkopf și-a cantonat preferințele numai la lied-ul german, deci o îngustare evidentă a repertoriului respectiv, trebuie să arătăm că pe acesta îl prezintă la nivelul cel mai înalt, fără să ascundem, totodată, că artista înțelege să-și menajeze permanent vocea — ceea ce reprezintă desigur, încă o componentă a artei sale, demnă a fi privită cu atenție de către cîntăreți.

J.V. P.